

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“

Izhaja vsakega 10. in 25. dne meseca, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone

Dopise je pošiljati uredništvu »Občinska Uprava« v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo »Občinske Uprave« v Ljubljani

Cena oglasa je za dvostopno petitno vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Občinske revizije.

V 14. številki »Občinske Uprave« smo obrazilili smoter in potrebo občinskih revizij. — Mnogo je pa občin, ki ne vedo, v čem obstoje revizije, kako se izvršujejo in kaj se od njih zahteva. — Gre se za to, da se uredi v prvi vrsti občinsko gospodarstvo, predvsem denarno poslovanje, v drugi vrsti pa, da dobi deželni odbor splošen pregled o stanju občin in vpogled v poslovanje občinskih uradov vobče, kar mora imeti kot najvišja nadzorstvena instancea.

Da bodo županstva na jasnem, v čem se bodo izvrševale revizije, priobčujemo v sledečem revizijski načrt, ki ga je izdelal deželni odbor in po katerem bo občinski revizor izvrševal revizije občinskih uradov. — Priobčiti ta načrt se nam je zdelo prepotrebno iz tega razloga, da bodo županstva že vnaprej pripravljena in da bodo vedela, kaj se bode od njih zahtevalo, da bodo s točnimi pojasnili in odgovori na zadevna vprašanja pospešila izvršitev revizij.

Vsaka revizija bo obsegala sledeče točke:

A) V splošnem.

- 1) Kdaj se je izvršila revizija in kolikor časa je trajala? Ali se je napovedala, ali izvršila ne-napovedano?
- 2) Ali je bil poseben povod za odreditev revizije? In kakšen?
- 3) Kdo je bil — razven deželnega revizorja — še navzoč pri reviziji?
- 4) Kdaj in po kom se je izvršila zadnja revizija?
- 5) Ali so že odpravljeni vsi — pri zadnji reviziji konstatirani nedostatki — in kateri še niso odpravljeni?

- 6) Razdelitev občine: Iz koliko davčnih občin obstoji? Ima-li kako podobčino?
- 7) Kam so posamezni deli občine
 - a) všolani?
 - b) vfarani?
- 8) Občinski odbor: Koliko šteje izvoljenih odbornikov? — Kdaj so se izvršile zadnje volitve?
- 9) Kdaj se je izvršila volitev občinskega starešinstva? (konstituiranje odbora?)
- 10) Ima-li občina kakega virilista? Ali je prijavil, da se hoče vdeleževati sej občinskega odbora kot virilist?
- 11) Ali je občinski odbor izvoljen po določbah § 13. občinskega reda — zlasti posebej po en odbornik (podžupan) za vsako podobčino?
- 12) Ime in značaj sedanjega župana? — Kje stanuje? — Kako je prevzel županstvo: v redu ali ne? — Ali se je sestavil zapisnik pri oddaji ob roki inventarja? — Ali so se pojavile kake difference in nastali kaki spori?
- 13) Koliko dobiva župan letne plače ali nagrade? Ali dobiva za posebna opravila še odškodnino posebej?
- 14) Ali dobiva kdo izmed občinskih svetovalcev ali odbornikov kako nagrado? Za kaj? Ali se ravna pri tem po § 25. občinskega reda?
- 15) Ima-li občina kakega tajnika, občinskega slugo ali kakega drugega uslužbenca? Koliko ima plače vsak izmed njih?
- 16) Ako ne — kdo izvršuje uradne posle, zlasti pisarniške, in dostavljanje?
- 17) Kje se nahaja občinski urad? Ali je primerno in vidno označen n. pr. z napisno desko?

— Ima-li kaj oprave, pohištva: kot pisalno mizo, omaro za spise; zapisnike itd.?

- 18) Ali se nahajajo po občini krajevni napisi?
- 19) Kakšen vtis napravi občinski urad oziroma občina v splošnem?
- 20) Uradovanje za stranke: Kdaj so uradne ure in ali se redno drže?
- 21) Kdo zastopa župana v slučaju njegove odsotnosti — in ali je vselej preskrbljeno za namestnika? Kje biva namestnik?

B) Denarno poslovanje.

- 22) Kdo oskrbuje blagajniški posel? Kdo prejema denar in kdo izplačuje?
- 23) Ali ima dotičnik (— župan ali blagajnik —) ločen občinski in ubožni denar od svojega? Kako ga shranjuje — in ali ima za-to posebno železno blagajno?
- 24) Ali se vpisujejo sproti vsi dohodki in izdatki in sicer ločeno za občinski in ubožni zaklad v dotična dnevnik?
- 25) Ali se shranjujejo vse računske priloge in od kdaj?
- 26) Ali se je moglo na dan revizije dognati natančno denarno stanje? Koliko se je našlo prebitka ali primanjkljaja
 - a) občinskega zaklada?
 - b) ubožnega zaklada?
- 27) Ali se vjema denarno stanje z zaključkom obeh blagajniških dnevnikov?
- 28) Do katerega leta nazaj so se pregledali računi?
- 29) S kakšnimi izkazi so se primerjali računi
 - a) glede dohodkov?
 - b) glede izdatkov — oziroma kako so se kontrolirali izdatki?
- 30) Ali so računi v redu, oziroma kakšni nedostatki so se našli? Koliko iznaša morebitna diferenca in kako je nastala?
- 31.) Ali so blagajniški preostanki pravilno preneseni na račun prihodnjega leta? Ravnotako morebitni primanjkljaji?
- 32.) Kako se sicer vodita blagajniška dnevnik?
- Ali je glede načina vpisovanja kaka pomanjkljivost: n. pr. vpisovanje s svinčnikom, radiranje itd.? Ali so prenosni pravilni?
- 33.) Če se zaključek v blagajniških dnevnikih ne vjema z gotovino: kako opravičuje župan oziroma blagajnik prebitek odnosno primanjkljaj?
- 34.) Z ozirom na morebitni predstoječi slučaj (pod 33.) —: Ali ima razven župana (blagajnika) še kdo pristop do občinskega in ubožnega denarja?
- 35.) Če nima tega ločenega od svojega: ali se lahko izkaže, da ima zadosti gotovine in vsak hip lahko odda denar? Ali je izključeno, da bi trpela občina kako škodo?

- 36.) Kdaj se je izvršila zadnja skontracija občinske blagajne? Ali se vjemajo podatki v dotičnem zapisniku s faktičnim stanjem, konstatiranim pri reviziji?

C) Letni računi, proračuni in občinske priklade.

- 37.) Ali so sestavljeni računi po upravnih letih (od 1. januarja do 31. decembra) po § 65. občinskega reda?
- 38.) Ali so računi pravočasno razpoloženi občanom v pregled, kakor tudi vse priloge?
- 39.) Ali je odobril račune občinski odbor pravočasno — najkasneje koncem februarja? Kje in kako je razvidno, da so računi odobreni?
- 40.) Ali izvršuje občinski odbor svojo dolžnost glede uprave občinskega premoženja, denarnega poslovanja in računov, kot predpisuje § 66. obč. reda?
- 41.) Ali upošteva občinski odbor pri pretresanju računov morebitne ugovore?
- 42.) Ali sestavlja župan pravočasno proračun? Ali se ravna pri sestavi po zadevnih okrožnicah deželnega odbora? Ali so proračuni razpoloženi postavno 14-dnevno dobo na vpogled? Ali se razglasajo sklepi o dokladah in nakladah?
- 43.) Ali se župan ravna po proračunih v smislu § 67. občinskega reda, oziroma kako postopa v slučaju, da za nenadne izdatke v proračunu ni skrbjeno za pokritje?
- 44.) Ali je v proračunu vedno izkazan prebitek ali primanjkljaj prejšnjega leta?
- 45.) Koliko ima županstvo shranjenih proračunov izza prejšnjih let?
- 46.) Kakšne davščine se pobirajo za občinske in stvarne šolske potrebščine? In sicer koliko
 - a) doklade na direktne davke?
 - b) naklade na pivo?
 - c) naklade na žganje?
 - č) naklade na poslane opojne pijače (likerje)?
- 47.) Ali se izvršuje v občini tlaka in za kakšna dela? Ali se upošteva tlaka pri sestavi proračunov?
- 48.) Ali se upoštevajo pri sestavi proračunov občinske takse?
- 49.) Kakšne takse se pobirajo? Ali so dovoljene od deželnega odbora?
- 50.) Posebej: ali so uvedene takse, da smejo biti gostilne odprte čez policijsko uro? Ali se te takse redno pobirajo? Kdo izdaja licence? Ali se plačuje kolekovina za prošnje in licence?
- 51.) Ali vé županstvo, da ima le ono pravico izdajati licence za godbo in ples?
- 52.) Ali se vodi za občinske takse predpisani taksni dnevnik?

Č) Inventar; občinsko premoženje in premoženje podobčin; dolgovi.

- 53.) Ali ima županstvo predpisani inventar, sestavljen po navodilih 8.) točke okrožnice deželnega odbora z dne 20. decembra 1909 št. 17.513?
- 54.) Ali je ta inventar popoln? Kdaj je bil sestavljen in ali se izpopolnjuje sproti ali vsaj vsako leto? Ali je odobren od občinskega odbora?
- 55.) Ali ima občina kot taka lastno posebno premoženje? V čem: obstoji to premoženje? Kdo je oskrbuje?
- 56.) Ali ima kak posamezen del občine (podobčina, vas) svoje lastno premoženje? — Kakšno?
- 57.) Ali obstoji za upravljanje tega premoženja poseben gospodarski odbor?
- 58.) Ali je ta gospodarski odbor izvoljen po določbah dodatka II. k občinskemu redu?
- 59.) Ali ima županstvo posestne liste, zemljeknjižne izpiske in posnetke iz map?
- 60.) Kdo uživa dohodke dotičnega premoženja? Ali je v najemu in koliko donaša? Kdo plačuje davek?
- 61.) Ali ima občina lov v najemu in koliko donaša? Ima-li tudi ribolov?
- 62.) Ali se gleda na to, da donaša premoženje redne dohodke?
- 63.) Ali ima občina glede morebiti v najem oddanih posestev pismene pogodbe? Na koliko časa?
- 64.) Koliko so sedaj vredna dotična posestva in koliko donašajo občini čistega dohodka?
- 65.) Ima-li občina ali njeni deli kako premoženje v vrednostnih listinah, naloženo ali izposojeno? Na čegavo ime se glase vrednote? So-li vinkulirane? Ali obstoj: vrednostne listine v obligacijah (državnih zadolžnicah), hranilnih vlogah, zadolžnicah danih posojil? Kje se hranijo — in so-li na varnem?
- 66.) Vrednostne listine (obligacije, hranilne knjižice, zadolžnice) so deslovno navedene sledeče:
 - a) last občinskega zaklada: (vinkulirane, nevinkulirane; posojila vknjižena, nevknjižena);
 - b) ubožnega zaklada: (vinkulirane, nevinkulirane; posojila vknjižena, nevknjižena);
- 67.) Ali se pravočasno dvigajo obresti obligacij in do kdaj so bile zadnjič dvignene?
- 68.) Ali prejema občina redno obresti od danih posojil?
- 69.) Ali ima občina zadostno varnost za ta posojila in kakšno? Ali je dano razven vknjižbe poroštvo, ali sploh ni dana nikaka varnost?

- 70.) Ali ima občina dolgove? Komu dolguje, koliko, kako amortizira (odplačuje) dolg in koliko znaša obrestna mera, koliko posebej amortizacijska kvota? Ali se je za najetje posojila izposlovalo dovoljenje deželnega odbora?
- 71.) Ali se redno odplačuje dolg? Od kdaj je občina z odplačilom in obrestmi v zaostanku?
- 72.) Ali je bila občina že tožena? Po kom in za kaj? Kdo je plačal pravdne stroške in koliko so znašali?
- 73.) Ali se uvažuje § 62. občinskega reda v polnem obsegu, da se ohrani osnovno premoženje celo?
- 74.) Kaj se je sicer opazilo glede premoženja? Morebitni nedostatki v upravljanju in gospodarstvu, odprodaja brez dovoljenja, obremenitve itd.

D) Uradovanje v obče, pripomočki, zapisniki itd.

- 75.) Kdo ima pristop v občinski uradni lokal? Ali imajo lahko pristop tudi nepoklicane osebe?
- 76.) Ali je preskrbljeno za to, da je izključena vsaka zloraba uradnih spisov, zlasti uradnega pečata?
- 77.) Kdo prejema doposlane uradne dopise in jih odpira?
- 78.) Kdo podpisuje uradne rešitve? Ali je izključeno kako ponarejanje podpisov? Se-li podpisujejo lastnoročno?
- 79.) Ali se vodi vložni zapisnik z indeksom? Od kdaj se vodi — in ali so vpisi vlog pravilni? — Ali se vpisujejo uradni dopisi sproti takoj po prejemu?
- 80.) Ali se razvidi iz vložnega zapisnika datum in način rešitve in dan odpošiljatve?
- 81.) Kako odpošilja županstvo uradne spise? Ima-li za to posebno oddajno knjigo?
- 82.) Kako se rešujejo uradni dopisi? Ali se delajo koncepti, ali sploh zabeležuje na aktu način in dan rešitve?
- 83.) Ima-li županstvo evidenčni koledar, ali sploh kako razpredelnico, v kateri bi bili razvidni določeni roki za posamezne rešitve?
- 84.) Izza ktere dobe hrani županstvo uradne spise? So-li urejeni po letnikih in zaporednih številkah? Kje jih ima shranjene?
- 85.) Ali ima občina potrebne zakonike: deželne in državne? Izza koliko let? So-li popolni ali nepopolni, vezani ali nevezani, urejeni ali neurejeni?
- 86.) Ktere zvezke J. Pfeiferjeve ročne izdaje zakonov in ukazov za Kranjsko ima županstvo? Kteri še manjkajo?
- 87.) Kakšni zapisniki se vodijo — oziroma ali ima županstvo razven vložnega zapisnika in obeh blagajniških dnevnikov — sledeče podrobno navedene zapisnike:

- a) občinsko knjigo-matice z zaznamkom zunaj občine bivaajočih občanov
- b) zaznamek tujcev v občini
- c) » kaznjencev
- č) » o domovinskih listih
- d) » o izdaji delavskih in poselskih knjižic
- e) zapisnik o zglaševanju delavcev in poslov
- f) zapisnik živinskih potnih listov
- g) » o licencah
- h) » o ženitovanjskih zglasnicah
- i) razdelilni zapisnik (za tlako)
- j) kazensko razpredelnico
- k) zapisnik občinskih taks
- l) » o izdanih ubožnih listih za bolnico
- m) razne zapisnike v zadevi živinoreje in iz določil postave o odvrčanju in zatiranju živinske kuge in sicer
- n) vojaške evidenčne zapisnike
- 88.) Ali ima razven navedenih še kake druge zapisnike?
- 89.) Ali se vodijo zapisniki sej občinskega odbora? Kako: v vezani knjigi ali na posameznih polah? Koliko (od katerega leta nadalje) je shranjenih?
- 90.) Ali je iz teh zapisnikov razvidna sklepčnost sej občinskega odbora?
- 91.) Kako vabi župan občinske odbornike k seji? Kolikokrat jih sklicuje na leto? Kje se vrše seje?
- 92.) Kako se izvršuje domovinski zakon iz l. 1896 in kaj je ukrenilo županstvo glede domačinov, bivaajočih zunaj občine in glede v občini bivaajočih tujcev?
- E) Razni posli samostojnega (lastnega) in izročnega (prenešenega) delokroga.**
93. Ubožna oskrba. Ali se oskrbujejo ubožci v smislu domovinskega in zlasti ubožnega zakona?
- a) z denarnimi podporami
- b) s preživljanjem od hiše do hiše
- c) z oskrbovanjem v ubožnici
- č) na drug način
- 94.) Se-li pobira ubožni odstotek v korist ubožnega zaklada?
- 95.) Ali se plodonosno nalagajo za ubožni zaklad vsi v § 33. ubožnega zakona navedeni dohodki?
- 96.) Kako se pokriva primanjkljaj ubožnega zaklada?
- 97.) Ali se zapravljalivost in slabo gospodarstvo naznanja sodnji zaradi kuratele?
- 98.) Kazensko pravo. Ali se izvršuje kazensko pravo in posluje kdaj kazenski senat po §§ 58. in 59. občinskega reda?
- 99.) Ali obstoji urad za posredovanje o prepirih?
- 100.) Krajevna policija. Ali se izvršuje požarna policija? Kako?
- a) požarni ogledi (dimnikov);
- b) požarna nočna straža;
- c) ima-li vsak kraj kake gasilne priprave;
- č) kje so požarne brambice in ali jih občina podpira?
- 101.) Ali se zaveda župan, kakšne dolžnosti mu nalaga § 28. občinskega reda v raznih drugih, tu navedenih slučajih?
- 102.) Ali mu je znano, da spada sem (točka 6) posebno nadzorovanje gostiln, krčem in kavarn — (npravstvena policija)?
- 103.) Ali se je občina že kdaj poslužila pravice iztiranja (odgona) oseb — nedomačinov radi nenravnosti?
- 104.) Ali se izvršuje zakon o obrambi poljščine?
- 105.) Kakšni nedostatki so se še našli razven v predstojem navedenih in v koliko, dalje kako so se morda odpravili že na licu mesta?
- 106.) V slučaju, da je bilo treba sklicati sejo občinskega odbora: zakaj se je sklicala, o čem se je sklepalo in kakšen je bil rezultat?
- F) Morebitne difference v računih občinskega in ubožnega zaklada detajlirano.**

Delokrog referentov deželnega odbora.

Pogostokrat dobivamo vprašanja, na katerega izmed gospodov deželnih odbornikov naj se obračajo ljudje, ki žele kaj prositi ali pojasniti važne stvari. — Na taka vprašanja — menimo — odgovorimo najenostavnejše in enkrat za vselej, če priobčimo v sledečem

Razdelitev referatov pri deželnem odboru kranjskem:

Deželni glavar g. dvorni svetnik
Fr. pl. Šuklje:
personalije.

Deželni odbornik g. grof Josip
Anton Barbo:

deželna kultura v ožjem pomenu, t. j. vinarstvo, živinoreja, mlekarnstvo, sirarstvo, ribarstvo, pogozdovanje, živinozdravništvo, kmetijska družba, podkovska šola, šola na Grmu; skratka cela deželna kultura izvzemši melioracije in vodovodne naprave, dalje bera, stanovske stvari, prisilna delavnica, vprašanje ciganstva.

Deželni odbornik g. profesor Evg.
Jare:

šolstvo, muzej, statistiko, dobrodelne zavode, le administrativne reči, obrt, dež. teritorij, visokošolske ustanove, gledališče.

Deželni odbornik g. dr. Evg. Lampe: deželne finance, deželna poslopja, ceste, železnice, zdravstvo, melioracije in vodovodi, umetništvo.

Deželni odbornik g. dr. Vl. Pegan: občinske stvari, stavbinske stvari, pritožbe v cestnih zadevah izvzemši administrativno tehnične zadeve, deželnozborske zadeve, lovski zakon, legislativa, zadružništvo.

Deželni odbornik g. dr. Ivan Tavčar: odpis bolniških oskrbnih stroškov sploh boln. oskrbne račune i. t. d., ustanove izvzemši visokošolskih, ubožne zadeve, vojaške zadeve, pripraga, zakon o bramb. poljščine, zemljiška odveza, gasilno-stražni zaklad, odgon, agrarske operacije.

Oddelitev opravil glede zadružništva.

Glede referata »Zadružništvo« ima v bodoče veljati sledeče:

1) Vsakoršne prošnje obrtnih stanovskih zadrug, ki so ustanovljene na podlagi obrtnega zakona, se vknjižijo v referat g. prof. Jarca.

2) Vsakoršne prošnje obrtnih ali kmetijskih in pridobitnih zadrug se vknjižijo v referat g. dr. Pegana.

O bankah in bančni politiki.

Spisal Rudolf Šega.
(Konec.)

Tako bi nosila Ogrska kot posledice bančne ločitve posledice disažia. Temu pa ugovarjajo prijatelji samostojne banke in trdijo, da bi manjvrednost valute pospeševala izvoz in ovirala uvoz. Toda to upanje je precej goljufivo, ker le mimoidoči disažio pomenja nekako eksportno premijo. Ažio na zlato, ki dalj časa traja, pa vpliva skoraj na vse cene, da te vsled tega stopajo. S tem pa izgube inozemske produkcije zopet tisto prednost, katero bi imele vsled valutne difference. Tem mogočim, pa nikdar ne dalekosežnim prednostim pa stoje nasproti težkoče, ki se tičejo tudi industrije. Obrestna mera se podraži, podraže se pa tudi importirane surovine in polfabrikati. Disažio bi pa nadalje tudi povzročil, da bi se zdražile vse obveznosti, ki se morajo plačevati izven Ogrske. Fellner navaja v svoji knjigi »die Zahlungsbilanz Ungarns«, da mora Ogrska od fundiranih posojil samo obresti na leto 342 milj. kron plačati. Vsaki odstotek disažia bi torej pomenjal za 342 milj. kron večjo obremenitev. Nadalje se morejo po pogodbenih zakonih vse plačitve, katere plača ena državna polovica drugi, plačevati v zlatu. Ogrska bi morala tudi svoj kvotni donesek za ažio zvišati.

Poleg tehničnih težkoč, ki izvirajo iz dvojne valute, iz podraženja vsega importiranega blaga in iz zvišanja starih obveznostij, bi bilo otežkočeno tudi novo zadolženje. To bi zopet obratno učinkovalo in disažio bi se mogel odstraniti. Banka bi morala trajno imeti višjo obrestno mero nego dunajska banka, da s tem prepreči nadaljno stopanje meničnega kurza in da pritegne flotantne kapitalije v deželo.

Nekateri upajo, da se bo disažio odpravil, če bo samostojna ogrska banka sprejela obligatorično plačevanje v gotovini. Že dolgo želi Ogrska, da se zakonito vpelje plačevanje v gotovini in že zakon o valuti z dne 2. avgusta 1892 (drž. zak. št. 126, točka 24) se je na to oziral. V pogodbenih dogovorih iz l. 1903., o katerih pa parlamenta nista sklepala, je tudi neki dogovor o vladni predlogi, ki poverja ministerstvo, da potom naredbe ob pripravnem času uvede plačevanje v gotovini.

Popolnoma opravičeno so na Ogrskem smatrali ugoditev plačevanja v gotovini za velikega pomena. Obligatorično plačevanje v zlatu bi zelo olajšalo, da bi bilo inozemstvo dostopno za ogrski kredit. Pri tem bi morala pa Avstrija zaradi skupne banke skrbeti za vzdrževanje paritete.

Popolnoma drugače bi pa bilo, če bi samostojna banka sprejela plačevanje v gotovini in to plačevanje tudi vzdrževala, kar je mnogo važnejše. Za ugoditev plačevanja v gotovini zadošča, če je zaloga zlata dovolj velika, administrativna oziroma zakonita naredba. Da se pa plačevanje v gotovini tudi vzdrži, zato je treba gospodarske moči. Ker more plačevanje v gotovini dokazovati to gospodarsko moč, tedaj povzdigne to plačevanje kredit dežele. Toda ravno vsled tega tuji upnik ne vpoštevata simptoma, to je vplačevanja v gotovini, temveč gospodarske razmere dežele.

Dežela, ki ima pasivno plačilno bilanco in katere ne more niti umetno izpremeniti v aktivno, ne more vzdržati plačevanja v gotovini. Če pa more kaka dežela z vedno novim zadolževanjem svoj pasivum pokrivati in tako svojo bilanco izpremeniti v aktivno, tedaj se more obligatorično plačevanje v gotovini vsaj za nekaj časa izvesti. Tako bi bilo na Ogrskem. Dokler avstrijski in inozemski upniki posojajo, je plačevanje v zlatu mogoče.

Posebnega uspeha bi plačevanje v gotovini ne imelo, vendar bi pa tudi velike škode ne povzročilo. Seveda bi plačevanje v gotovini ne olajšalo bančne politike, pri krizah bi se stališče zavoda še poslabšalo in bi dostikrat prišlo do zvišanja obrestne mere.

Vprašanje, ali se bo dobil potrební kapital za ustanovitev samostojne banke. Višja obrestna mera, ki se pričakuje, obeta dobiček. Skoraj gotovo se tega ne bo moglo napra-

viti brez avstrijskega in inozem-kega denarja. Če se to direktno zgodi, torej če se bančne akcije izven dežele placirajo, tedaj se pač ne bo moglo preveč omejiti pravice neogrskih akcionarjev.

Politika samostojne banke bo morala vpoštevati predvsem razmere, ki bodo nastale vsled ločitve. V večji meri nego v Avstriji je na Ogrskem bankovnica vir obratnemu kapitalu vsega narodnega gospodarstva. Ločitev banke bi povzročila, da bi se kredit pri samostojni banki še bolj vporabljal, ker bi avstrijskega kapitala ne bilo več toliko na razpolaganje. Sedaj morejo avstrijski upniki vedno svoja v ogrskih menicah naložena sredstva potom eskonta pri skupni banki mobilizirati. Po ločitvi bi bilo to nemogoče, in avstrijske banke bi morale v interesu likviditete svojih sredstev s temi previdnejše operirati. Iz inozemstva Ogrska že dandanes le težko dobiva svoj obratni kapital in po ločitvi banke se to skoraj gotovo ne bo zboljšalo.

Ogrsko narodno gospodarstvo ne more torej nikakor pričakovati, da bodo vsled ločitve banke nastopile ugodnejše razmere. Upanje, katero stavi mala posest, mali obrt in mala trgovina v samostojno banko, se ne bo izpolnilo. Lahko že danes trdimo, da bo ločitev avstro-ogrske banke neugodno vplivala na kredit Ogrske v tustranski državni polovici in v inozemstvu.

Celo na Ogrskem morajo nehote priznati dejstvo, da je pričakovati kot posledico te ločitve za narodno gospodarstvo precejšnjo škodo. Vendar pa naglašajo, da je vseeno potrebno, odkloniti podaljšanje privilegija skupne banke in vse žrtve doprinesiti, da se more ustanoviti samostojna banka kot predpogoj za samostojno ogrsko gospodarstvo. Z ozirom na ta argument se moramo vprašati:

Ali bo pa ta samostojna banka tudi faktično samostojna?

V jurističnem smislu bo nedvomno. Ne gre pa za juristično samostojnost, temveč za gospodarsko.

Gospodarska samostojnost bankovnice pomenja: Svobodo o dovoljevanju kredita in v določevanju visokosti kredita in za svobodo v določevanju obrestne mere. Juristično bo ogrska banka v vseh teh stvareh samostojna in le po zakonu omejena. Sicer se bode pa morala, kakor vsaka bankovnica, ozirati na razmere v inozemstvu. Gre pa za to, kako daleč bodo segali ti oziri, kakšno stopinjo bodo zavzemali in v koliko bodo vplivali činitelji izven dežele na svobodno odločevanje ogrske banke.

Ni treba posebno dokazovati, da bo morala budimpeštanska banka vpoštevati v prvi vrsti dunajske razmere. Skoraj gotovo je, da bo vpliv Dunaja zelo dalekosežen, in sicer

tako dalekosežen, da ne bo odvisnost ogrskega denarnega trga manjša nego za časa skupne banke.

Večji del uvoza na Ogrsko prihaja iz Avstrije. Seveda tudi Ogrska veliko uvaža v Avstrijo. Toda trgovska bilanca kaže, da se to precej neugodno razvija za Ogrsko. Poleg tega so pa še plačila, katera ima Ogrska plačevati Avstriji kot obresti za vrednosti, ki so v Avstriji placirane.

Vsled teh razmer bo stanje menic, glasečih se na Dunaj, na budimpeštanskem deviznem trgu vedno odločujočega pomena.

Z eno besedo: ogrska banka bo v precejšnji meri z Dunaja dobivala svoje impulze. Zreti bo mogla proti Dunaju in ravnati svoje odločitve po odločitvah na Dunaju.

Ogrski politični moči se je posrečilo, dobiti na zavod, ki je po svojem kapitalu bistveno avstrijsk, paritetičen vpliv. Ogrska je sredstva tega zavoda v večji meri uporabljala in je zelo uplivala na politiko banke v smislu svojih interesov. Torej ne omejuje Avstrija Ogrske, temveč Ogrska Avstrijo. Avstrija bi torej dobila večjo samostojnost in bi svojo gospodarsko moč mogla uporabljati v meri, kakor je zdaj ne more zaradi političnega stališča, katero si je pridobila Ogrska.

Po ločitvi banke bi mogla Avstrija samostojno, brez uplivanja Ogrske, voditi zavod, dočim bi se pa ogrska banka ne mogla ubraniti njenega upliva.

Ker nekateri Ogrji uvidevajo nevarnosti samostojne banke, tedaj propagirajo idejo kartelne banke, ki bi bila bolj odvisna od ogrskega državnega zbora, ki bi pa vendar lahko direktno uporabljala finančno pomoč Avstrije.

Beseda »kartelna banka« znači lahko več pojmov. Tudi obstoječi skupni zavod se lahko eventuelno označuje kot kartelna banka, seveda s statutom, ki vsestransko jamči. Morda bi se ta bančni statut formalno lahko izpremenil. Dočim bi bilo pa komaj mogoče ta statut bančno-tehnično izpremeniti in ob enem varovati avstrijske interese. V tem oziru, namreč kar se tiče avstrijskih interesov, vsebuje bančni statut minimum.

Vsled tega so v Avstriji to misel kartelne banke brezpogojno odklonili.

Ker se je lahko pri vseh nagodbenih pogajanjih prišlo do prepričanja, da je bil tisti del na slabšem stališču, ki je silil, naj se sklene dogovor — tedaj lahko z mirno vestjo povdarjamo, da je prav gotovo Ogrska, ki ima večji interes na tem, da se reši bančno vprašanje.

Mi lahko čakamo!

Vprašanja in odgovori.

205. Gospod J. Z. na L.

Vprašanje:

Vaški predsednik (— op. ur. takih korifej ne poznamo —) je vzdignil ogled, obstoječ iz župana in 2 občinskih svetovalcev, — proti nekemu vaščanu, ki je moral umakniti svojo ograjo za pol metra od ceste nazaj. Ali morejo zahtevati župan in odbornika za to (namreč za ogled) kako odškodnino? Kdo jo mora plačati? Ali vas, ker se je šlo za vaško pot, ali dotični posestnik ali sploh nobeden?

Odgovor:

Kot »vaškega predsednika« mislite najbrž načelnika gospodarskega odbora. — Ali je bil ogled v takem slučaju sploh potreben? Menimo, da komaj! Pa to je stranska stvar. Komisijske troške mora trpeti občinska blagajna, če so namreč vtemeljeni in opravičeni — in sicer po določbah § 25. občinskega reda. Županstvo pa sme zahtevati od stranke le občinsko takso za ogled, če je taksa namreč uvedena in potrjena od deželnege odbora.

206. Gospod J. Z. na L.

Vprašanje:

Lansko leto ovržene volitve v naši občini so bile letos meseca marca ponovljene, — namreč v občinski odbor. — Ravno pred volitvami in ob volitvah samih so pretili cerkovniku, da jim bo moral oddati cerkvene ključe, ako bo volil z nasprotno stranko. — Ali je ta pretnja kaznjiva — kot pri državno- in deželnozborskih volitvah? — Če je kaznjiva — ali ni že zamujen rok, ker so bile volitve že v marcu t. l.?

Odgovor:

Pretnja je ravno tako kaznjiva pri občinskih kot pri deželno- in državnozborskih volitvah. Po § 14. zakona z dne 26. januarja 1907 drž. zak. št. 18. zgubi dotičnik v slučaju obsodbe aktivno in pasivno volilno pravico v vse te zastope (državne in deželne zbore, občinske in okrajne zastope) za dobo 6 let. — Kazen je določena za take pregreške po § 5: 1 navedenega zakona od 1 do 6 mesecev.

Dejanje pa zastara po preteku 6 mesecev od dneva, ko se je storil pregrešek.

207. Gospod F. J. Z. na L.

Vprašanje:

Da je beseda »lažnik« (namreč ako se rabi proti komu kot psovka) — kaznjiva, to vem. — Ali morem tožiti tudi za besedo »vi lažete«. — »Vi« je razumeti v ednini. —

Odgovor:

Če se reče komu »lažnik« ali pa »vi lažete« — je enakega pomena in kaznjivo, torej lahko vložite tožbo, če ni zamujen rok (42 dni). — Seveda si morate biti v svesti, da Vaš nasprotnik ne bo mogel nastopiti dokaza resnice. Kazenske določbe vsebuje kazenski zakonik.

208. Gospod J. Z. na L.

Vprašanje:

Kako široka mora biti okrajna cesta: ali zadostuje 4,5 m? Ali mora biti morda bolj široka? In če mora biti širša — kam naj se vloži pritožba? Ali na okrajni cestni odbor?

Odgovor:

§ 8. cestnega zakona z dne 28. julija 1889 dež. zak. št. 17 določa, da morajo imeti važnejše okrajne ceste najmanj po 5 metrov, manj rabljene pa najmanj po 4 metre vozne širskosti. Običajno se delajo 4 in pol metra široke okrajne ceste; kjer je ugoden teren, kot po ravnam, se priporoča delati tudi širše. Vendar pa za kako pritožbo v Vašem slučaju ni povoda.

209. Županstvo trga K.

Vprašanje:

Neka v tukajšnji občini pristojna nezakonska mati je dala nekemu svojega nezakonskega sina v rejo, češ da ga ona sama ne more preživljati.

Dotičnik je poslal sedaj račun občini za tri leta, ne da bi bila kdaj popred sporočila otrokova mati ali pa on, da se je otrok izročil v izrejo na občinske stroške.

Prosim pojasnila: Ali ne obstoji deželni zakon, ki določa, da nima občinec pravice samovoljno ukrepati v enakih zadevah?

Ali je dolžna občina poravnati tako nastale troške? In če ne — po katerem zakonu?

Županstvo je menja, da bi bila morala on oziroma mati takoj obvestiti županstvo, da se je oddal oziroma sprejel otrok v rejo, česar pa ni nikdo storil.

Odgovor:

Občina v tem slučaju nikakor ni dolžna poravnati narastlih oskrbnih stroškov za otroka. — Dotična popolnoma jasna določila najdete v § 9. ubožnega zakona za Kranjsko z dne 28. avgusta 1883 dež. zak. št. 17. (Pfeiferjeve ročne izdaje »Zakonov in ukazov« III. zvezek). Občina bi morala plačati troške le v tem slučaju, ako bi bila oskrbovanje sama naročila in sicer po sklepu občinskega odbora, ki je glede ubožne oskrbe sklepajoči organ. — Če občina ni vedela za oskrbovanje in županstvo svoječasno ni bilo niti obveščeno, enostavno zavrnite zahtevo. — Opozarjamo Vas na morebiti mogoč slučaj, da bo hotel dotičnik doseči zahtevano plačilo sodnim potom. — V tem slučaju niso po § 45. navedenega ubožnega zakona kompetentna razsojati sodišča, ampak politična oblastva. Okrajno glavarstvo mora po jasnem besedilu § 9. odločiti županstvu v prilog; sicer pa preostaja še vedno v slučaju nepovoljne rešitve odprta pot za pritožbo do upravnega sodišča.

210. Gospod S. N. v O.

Vprašanje:

Tukajšnji orožnik trdi, da ima pravico izdajati godčevska dovolila (licence) edino okrajno glavarstvo in da morajo biti kolekovana s 4 K. Prepričan sem, da to ne more biti, ampak da ima imenovane listine izdajati edino županstvo in jih ni treba kolkovati. Prosim pojasnila, kaj je resnica?

Odgovor:

Razločevati je dvojje vrst licenc, in sicer: 1. da smejo biti gostilne odprte čez policijsko uro, in 2. dovoljenje za godbo in ples. — Za licence pod 1. —, za dovolitev prekoračenja policijske ure, — je vsled zadnjih odredb trg. ministerstva v resnici treba dovoljenja obrtnega oblastva (okrajnega glavarstva), in jih ne sme več izdajati županstvo. Tudi je treba plačati licenčni kolek po 2 K za prošnjo in dovoljenje, torej skupno 4 K, od katerih se pritisne kolek za 2 kroni na juksto dotičnega zvezka.

Dovoljenje za godbo in ples sme nasprotno izdajati le županstvo samo in nima okrajno glavarstvo s tem ničesar opraviti. V vsakem slučaju pa pobira županstvo občinsko takso, če je sklenjena od občinskega in potrjena od deželnege odbora. — Pobirati mora županstvo takso tudi takrat, če izda (v slučaju 1.) dovoljenje okrajno glavarstvo.

Za licence pod 2. — (za godbo in ples) ni treba posebnega kolka, ker so pristojbine že obsežene v dovoljenju pod 1.

Razne vesti.

Sijajna zmaga pri volitvah v občinski odbor za celjsko okolico je izvojevana. Nemci in nem-

škutarji so poraženi na celi črti: v vseh treh razredih so prodrli združeni Slovenci. — Radujemo se zmage tudi mi! Živel vrlji bojevniki!

Štiridesetletnica »Ljubljanskega prostovoljnega gasilnega in reševalnega društva« se je dostojno in v velikem obsegu izvršila dne 13., 14. in 15. avgusta t. l. v Ljubljani. Mesto je bilo praznično okrašeno z zastavami. Slavlja se je udeležilo nad 4000 slovanskih gasilcev. Društvo je bilo tekom 40 let 549krat na pogoriščih.

Občinske volitve v občini Predoslje pri Kranju. Izvoljen je bil dne 31. julija t. l. županom g. deželni poslanec, tovarnar Ivan Zabret, občinskim svetovalcem pa so bili izvoljeni: Janez Ušlaker, Ignacij Ovsenek, Jakob Bazaj, Franc Naglič, Janez Strupi in Peter Pokorn.

Novo kraljestvo je postala Črnagora, ki meji na Bosno - Hercegovino in Dalmacijo, in je znana vsled junaških bojev s Turki.

Žrtve in promet ameriških železnic. Leta 1909. je bilo pri železniških nesrečah v Ameriki ubitih 8722 oseb, a ranjenih 95.626 oseb, od katerih je bilo mogo pohabljenih za celo življenje. Potnikov, ki so izgubili vsled železniških nesreč življenje, je bilo 253, a ranjenih 10.311. Povprečno je bil izmed vsakih 3.523.606 potnikov ubit eden, a izmed vsakih 86.458 potnikov je bil eden ranjen. Vrednost železnic je znašala do 31. marca 1909: 17.487.866,935 dolarjev. Železniški uslužbencev je bilo 1.052.823. Dohodkov so imele omenjenega leta železnice 2.418.677.538 dolarjev, a izdatkov 1.300.443.410 dolarjev. Dividenda delničarjev je narasla za 380.800.830 dolarjev.

Avstrija v Ameriki. Iz Pittsburga se poroča 26. julija: Iz tukajšnjega avstrijskega konzulata se poroča, da bo avstrijska vlada priseljevanje v zapadno Pennsylvanijo omejila, da tako protestira proti delovnim pogojem v tamošnjih rudnikih in tovarnah. Podkonzul Edgar Prochnik izjavlja, da tvori 300.000 podanikov cesarja Franca Jožefa I., ki so došli v zapadno Pennsylvanijo in West Virginijo, 75 odstotkov delovnih moči v tovarnah in prav tako velik odstotek premogarjev. Potem kaže na pogoste nesreče, težavo, doseči odškodnino v slučaju smrti ali poškodbe, na bedne stanovanjske razmere in druge spodtikljive okolščine. Konzul je baje rekel: »Mislim, da bo vlada tukaj ukrenila to, kakor v Braziliji, da priseljevanje v tukajšnje okraje popolnoma prepreči ali vsaj omeji, dokler se razmere ne izboljšajo. Priseljenci, kakor njihova domovina, bodo imeli od takih ukrepov dobiček in mislim, da bo posledica ta, da se razmere tu na okrog za delavce sploh izboljšajo.«

Književnost.

Staršem. Spisal dr. Anton Bonaventura Jeglič. Pouk o vzgoji. V tej knjižici obdeluje prevzvišeni pisatelj pravila, po katerih se morajo ravnati starši, če hočejo delovati v prilog dušnemu in telesnemu zdravju svojih otrok ter žele ohraniti tudi sebe čile na duhu in telesu. Knjižica poučuje matere, kako se imajo vesti pred porodom in po porodu, kako je treba hraniti otroka, kako skrbeti za njegovo telesno zdravje in dušni razvitek, kako ga posebno vzgajati za čistost in

v kaki obliki deco, ki postaja godna, poučevati, kar se tiče spolnega življenja. Knjižica je bila nujno potrebna in bo slovenske starše, v prvi vrsti matere, poučila v marsičem, kar bo v veliko korist njim, še bolj pa za otroke, ako bodo sledili zlatim naukom, ki jih podaja knezoškofova knjiga. Knjižica, prva te vrste med Slovenci, priča o velikem zmislu, ki ga ima prevzvišeni pisatelj za stvari, ki so za narodovo zdravje neobhodne važnosti. Cena knjigi 60 v, 10 izvodov in več po 50 v. Ljudstvo naj pridno poseže po tej knjižici, ki se mora vsepovsodi razširiti, saj se je do zdaj gotovo ne v malo škodo malokdo brigal zato, da pouči ljudstvo o dolžnostih, ki jih ima samo do sebe in pa do paraščaja, kar se tiče zdravega spolnega življenja in razumnega negovanja otrok ter vzgoje naravno-trdnega zaroda. Dobi se knjižica v »Katoliški Bukvarni« v Ljubljani. —

Zbirka ljudskih iger 13. snopič. — »Katoliška Bukvarna« s to knjižico nadaljuje započeto delo, ki ima namen izobraževati naše ljudstvo s prirejanjem iger, ki imajo pravstveno čisto, in realistično, versko ali romantično vsebino. Držimo se načela, da mora dobra igra gledalca zabavati in tudi vzgajati ter blažiti. — Naša izobraževalna društva in Marijine družbe, ki hočejo izpolnjevati svojo vzgojevalno nalogo, morajo izbirati to, kar je primerno za ljudstvo. Nalašč zbrane so zanje te igre. — 13. snopič obsega troje lahko uprizorljivih iger s samoženskimi vlogami in sicer: »Vestalka«, »Smrt Marije Device«, »Marijin otrok«. Cena knjižici 80 vin. — Dobe se tudi poprej izdani zvezki te zbirke, katerih vsebina je naznanjena na ovitku 13. zvezka (razprodan je samo en zvezek). Knjižico je založila »Katoliška Bukvarna«.

Učna knjiga francoskega jezika. Spisal Friderik Juvančič. (Založila »Katoliška Bukvarna«). Cena vezani knjigi K 250. Slovenci do zdaj še nismo imeli nobene slovnice francoskega jezika; tembolj moramo pozdravljati dejstvo, da nam jo je spisal priznani strokovnjak profesor Friderik Juvančič. Če smo tako dolgo pogrešali učno knjigo za francoski jezik, ki se ga med nami čedaljevež izobraženstva in mladine uči, se smemo zdaj ponašati s tem, da imamo slovnico tako temeljito, praktično in jasno, da se sme kosati z vsako drugo. Velika prednost Frid. Juvančičeve učne knjige francoskega jezika je ta, da ni prikladna zgolj za šolo, ampak tudi za samouke, ker je tako pregledno, precizno in praktično sestavljena, da se bo iz nje vsak sam brez tuje pomoči kmalu navadil francoskemu jeziku. Pravila za izgovarjavo so izborna, nič manj način vaj in nalog, ki uvajajo jezikov duh. Ker je znanje francoskega jezika in literature za vsakega izobraženca neobhodno potrebno, se ne bo Juvančičeva slovnica ustalila samo na srednjih šolah, marveč se bode razširila v vseh krogih po Slovenskem, koder raste zanimanje do tega dandanes najbolj kulturnega jezika in zanimanje za bogato francosko književnost ter duševne proizvode francoskega ljudstva.